

A tragédia végkicsengése: Bukás vagy remény?

Madách Imre *Az ember tragédiája* című műve első pillantásra az emberiség kudarcainak sorozatát mutatja be. Ádám, különböző korokon át tapasztalja meg, hogy az eszmék torzulnak, a szabadság zsarnokságba fordul, a tudás pedig nem hozza el a boldogságot.

Mindezek ellenére úgy gondolom, hogy a mű végső üzenete egyértelműen a remény, még ha ez a remény nem is egyszerű vagy magától értetődő. A történet során Ádám többször is eljut a teljes kiábrándultságig. Különösen a londoni szín vagy a falanszter világa mutatja meg, milyen sivár lehet egy olyan társadalom, ahol az ember elveszíti egyéniségét és célját. A falanszterben mindenki egyenlő, mégis mindenki egyformán jelentéktelen, ami jól példázza, hogy a túlzott racionalitás és rend hogyan vezethet az emberi értékek kiüresedéséhez. Ezek a jelenetek akár azt is sugallhatnák, hogy az emberi törekvések hiábavalók, és a történelem nem más, mint ismétlődő kudarcok sora. Ez a gondolat ma is ijesztően aktuális. A klímaválság például sokakban kelt reménytelenséget: az emberiség pontosan tudja, milyen következményekkel jár a környezetszennyezés, mégis nehezen változtat. Ugyanakkor egyre több nemzetközi összefogás, innováció és egyéni felelősségvállalás jelenik meg, ami azt mutatja, hogy a küzdelem nem hiábavaló.

Hasonló kettősség figyelhető meg a mesterséges intelligencia fejlődésében is. Sokan attól tartanak, hogy az ember elveszíti a kontrollt saját teremtménye felett, mégis ezek az eszközök új lehetőségeket nyitnak az oktatásban, az orvostudományban és a mindennapi életben. A kérdés nem az, hogy a fejlődés megállítható-e, hanem az, hogy képesek vagyunk-e felelősen élni vele.

Ha Madách ma élne, valószínűleg még több bizonyítékot látna az emberi hibákra, de ugyanígy az ember kitartására is. Éppen ezért nem változtatna a mű zárásán sem. A híres mondat – „*Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!*” – ma talán még fontosabb, mint valaha. A Tragédia végső üzenete tehát nem a bukás elfogadása, hanem annak felismerése, hogy a bukások ellenére is van értelme a küzdelemnek. Az igazi kérdés nem az, hogy sikerül-e, hanem az, hogy feladjuk-e.